

Föladataink.

Nehéz gazdasági helyzetünkben, nemzeti leromlásunk közepette nagyon meg kell indokolnunk egy új tudományos folyóirat megindítását.

Lapunk megjelenésébe a szorosan vett tudományos szempontokon kívül más, úgy véljük tudomány fölötti szempontok is belejátszanak. A tudománynak a maga állandó, a jelenségeket igazságosan felmérő szempontjain kívül megvan a maga, szintén állandó mozgása, változása is. Minden tudomány bele van ágyazva egy nemzetközi, általánosan emberi kultúrába, de ezen belől, még a legelvontabb is, egy-egy specialis, nemzeti kultúrába. A tudós ember átlagos körülmények között elfelejtkezhet tudományos érdeklődése nemzeties színeződéséről s ezeket a tudomány általános jellegű szempontjai mellett számba nem vehető csekély értékű apró mozzanatoknak tekintheti. Vannak azonban idők, amikor a tudomány embereinek is észre kell venniök, hogy ezek a nemzeti jellegű, állítólagos inponderabiliák olyanok, mint a hajszálerek, amelyek finom hálózatukkal a legtávolibb részekbe is elágaznak, hogy a maguk piros vérével életet vigyenek az egész emberi szervezetbe s létének vagy nem létének egyik legvégsőbb alapját képezik. Egy-egy nagy háború esetében, amikor valamely nemzet legfontosabb érdekei forognak kockán, a tudósok is önkénytelenül megérik a tudománynak a nemzeties kultúrával való végső szervezeti összefüggését s ugyanaz a matematikus vagy természettudós, aki normális viszonyok között a legzavartalanabb összhangban dolgozik együtt tudománya más nemzetbeli képviselőivel, egyszerre elveszti nemzetközi tudományos habitusát s mint nemzetének lelkes és elfogult tagja kerül szembe, még tudománya területén is, az idegen nemzetbeliekkel. Hasonló erkölcsi, tudományfölötti tényezők működnek közre az egyes tudományok egymás közötti versenyében is. Látszólag valami általános, kívülről ható „korszellem“ irányítja egyes tudományok fölvirágzását, mások háttérbe szorítását. Ez csupán annyiban igaz, hogy az ember önkéntelenül igazodik a lét általános nagy problémáihoz s a maga szorosabb nemzeti körén belől is érzékeny delejtűként reagál mindazokra a sorsdöntő mozzanatokra, amelyek egész emberi létét veszélyeztetik. Ez az oka, hogy egyes átmeneti korokban, amilyen a mai is, az egyes nemzetek nagy harca és kimerülése után, a porondon levők közös

érdeklődésekben találkoznak. Az érdeklődés, az eszmék közössége a legintenzívebb lévén az emberi individuumok legnagyobb egységében, a nemzetben, nem véletlen tehát, s nem valami-általános kor-szellem hatása, hanem az ember legbelsőbb lényével függ össze, hogy mindig az átmeneti, zavaros, bizonytalan korokban virágzik ki a tudományosság látszólag szürke, egyszínű birodalmában is a reális jellegű s ennek egyik szelvényeként a népről és a nemzetről szóló ismeret. Az ember az általános bizonytalanság közepette úgy érzi, hogy minden érték, a saját életének értéke is összeomlóban van. És hogy mindazok a kötetlékek, melyek őt a földi élethez fűzik, végkép el ne szakadjanak, hanem épp ellenkezőleg újra megerősödjenek, ezért fordul az ember érdeklődésével bizonyos reális ismeretek, az erkölestudomány s más praktikus tudományok, a technika vívmányai, a kémia és fizika tudományainak gyakorlati alkalmazásai, a föld és a nép behatóbb ismerete felé. A világháború után az emberiség új vagy régi profeciákat keres, a vallási élet emelkedőben van, de ugyanakkor új, orvosi, kémiai, technikai találmányok kutatása irányában is igen nagy érdeklődés mutatkozik. Az ember saját jövője érdekében a múlt és jelen szilárd értékeiből igyekszik biztatást meríteni. A tudományos élet terén a nyugalmas idők aprólékos rendszerezői helyett a feltalálók, felfedezőik, a régi tételek megváltoztatói, új igazságok csoportosítói jutnak előtérbe.

Hogyan alkalmazkodjuk mi a megváltozott viszonyokhoz? A világháború a magyar nemzetet alapjaiban rendítette meg. A magyarság, mint egyetlen nemzettest 1000 év óta él e Kárpátok övezte földön s megszokhatta azt, hogy itt, a kelet és nyugat határán, a népek érintkező országútján, gyakori, sokszor folytonos harcok s küzdelmek közepette kell élnie. Ha a zavaros időkben néha évtizedekig tartó háborúk folytán országa területének egy részét elvesztette is, az életgazdag, harcos, magát soha nem hagyó nemzet önbizalmával bírva, nem sokat törődött vele; a rövid számban-bánom, a magába szállás éveit után tovább élte a maga ügyes-bajos életét, melyben a komoly vagyongyűjtés, a könnyelmű életvidámság s a bajaiába belebúsuló mulatozás egymást váltogatták.

A múlt század hetvenes és nyolevanes éveinek nagy gyűjtő korszaka után, egy folyton hanyatló nagyhatalom árnyékában, a kereskedelem és ipar fölvirágzása közepette a magyarság újra azt hiszi, hogy a könnyű szerzés módján a nehezen szerzettet is vígan pazarolhatja. Elfelejtkezik arról, hogy országa földrajzi helyzete miatt mindig résen kell lennie, lelki egyensúlyát mindig meg kell tartania, hogy szomszédjai által el ne nyomattassék. Trianon után a magyarság kezében alig marad meg más, mint a kereskedő és iparos *Budapest*, a *Dunántúl* területileg csekélyebb dombos és hegyes része s a *Nagy Magyar Alföldnek* síkságában és kultúrájában igen egységes, nagy földművelő mezővárosokkal és fehér tanyákkal sűrűn telített vidéke.

Azt óhajtjuk, hogy a magyarság úrnak maradjon s újra jobb létbe kerüljön ezen a megmaradt földön s önmagát újra megerősítse, annyira, hogy vissza tudja szerezni mindazt, amit jogos tulajdonának tart, a magyar nemzeti test elszakított részeit. Ehhez azonban nem elég célul kitűzni a kezünkön maradt egyetlen nagy, a földhöz közvetlenül kapcsolódó realitásnak, a földművelő Alföldnek gazdasági és megfelelő kulturális fölvirágoztatását. Nem csupán az Alföld területét kell földrajzi és gazdasági tekintetben a legpontosabban számbavenni, tüzetesen ismerni, a fölvirágzás lehetőségeit megfontolni s azokat a rendelkezésünkre álló eszközökkel előresegíteni. Az emberi lélek munkálkodik itt az Alföldön is s nekünk első teendőnk megismerni, milyen ez az alföldi nép, milyen a lelke: jelleme, viselkedése, gondja, vidámsága, foglalkozási és más társadalmi osztályokba való tagozódása, életmódja (háza, házatája, gazdasági és kényelmi eszközei), családi és társadalmi érzelmei, szokásai, szóval egész kultúrája. Tudnunk kell továbbá, hogy ez az alföldi magyarság gondolatát, cselekvéseit, érzelmeit miként fejezi ki, vagyis milyen nyelven s e nyelv milyen tájszólásaiban beszél. Az Alföld népének nem ismerése együtt járt az Alföld hosszú évtizedekre nyúló gazdasági és megfelelő kulturális elhanyagolásával. Mialatt a széleken élő nemzetiségeinkről néha vaskos könyvek jelentek meg (l. a Nemzetiségi Ismertető Könyvtárt), azt, hogy milyen az alföldi magyar, csak újságtárcákból, megszépített betyártörténetekből, a paraszti és az úri osztály egyoldalú, túlzottan jó- vagy rosszakarató leírásaiból, népszínművekből s elvéve egy-egy élesszemű szépíró, habár sokszor igen találó jellemzéséből legfeljebb csak *sejtjük*, de tudni egyáltalán nem *tudjuk*. Ugyancsak elégtelenek az alföldi ember megismerésére az egyes szórványos tudományos jellegű megfigyelések, egyes községek inkább szociális vagy speciálisabban földrajzi irányú leírásai s azok az újabban mind gyakoribb ujság és folyóiratcikkek, amelyek a földművelő s gazdálkodó ember gondjaival és bajjaival, lelkületével s közben esetleg az alföldi emberrel külön is foglalkoznak. Ha azt akarjuk, hogy alföldi népünkről s ezen át az egész magyarságról minden egyéb (politikai, esztetizáló vagy egyoldalúan tudományos) tendencia nélkül végre valahára alaposabban és kimerítőbben *tudjunk* is valamit, akkor az Alföldnek — ahol a magyarság ma is a legnagyobb tömegben s aránylag legegységesebb kulturális viszonyok között él — népét a lehető legpontosabban, minden lelki és kifejezésbeli mozzanatra ügyelve kell megfigyelni. Folyóiratunknak az Alföld népe, egész lelkiségének pontos és részletező leírása, az erre vonatkozó adatok gyűjtése és közlése lesz legközvetlenebb feladata.

A további kérdés az, hogy milyen irányelvek alapján oldjuk meg feladatainkat s az Alföld népének, egész lelki világának lehetőleg pontos, részletező leírása milyen módokon szélesülhet ki nemzeti problémánk megoldása, a nemzeti megerősödés egyik főeszközévé?

Ha egy pillantást vetünk az alföldi tanyák eloszlására, szemünkbe tűnik, hogy a nagyalföldi tanyavilág fő gócpontja az Alföld közepén van, a legnagyobb földművelő mezővárosok: Szeged, Vásárhely, Orosháza, Szentés, Csongrád, Félegyháza, Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd szinte egyetlen összefüggő bokorba kötve itt terpeszkednek s öntik a maguk bőven szaporodó munkás és földéhes népét az alföldi puszták kevésbé népes, tanyáktól addig mentesebb vidéke felé, sőt a szomszédos megyék területére.*) Ebből a központi fekvésű mezőváros- és tanyavilágból kiindulva s onnét haladva az Alföld periferikus részei felé, óhajtjuk folyóiratunk útján vizsgálni, számbavenni az alföldi magyarság lelki megnyilvánulásait. Az alföldi magyarságot azonban nem úgy fogjuk fel, mint egyes társadalmi, foglalkozási osztályokba, kulturális és nyelvi különbségekbe szétszakadó tömeget, hanem mint állandó egymásrautaltságban élő, egyetlen *nemzetet*. Jóllehet kutatásainkban a minden nemzet legvégsőbb valóságából, a népi osztály vizsgálatából indulunk ki, ez nem jelenti azt, hogy a többi társadalmi osztályt kizárjuk érdeklődésünk, vizsgálódásaink köréből, annál is inkább nem, mert az Alföld gyökeres magyarságában a felsőbb osztály az alsótól soha el nem szakadt, hanem az úri osztály ma is, amint a múltban, közvetlenül a népből fejlődik ki vagy legalább is természetes egymásrautaltságában önkéntelenül kifejleszti a néppel való közvetlen lelki összeköttetéseit. Gondoljunk csak az alföldi magyarság kulturális elitjére, így az irodalom terén Dugonics András, Mátyássy József (Arany előzője), Katona József, Petőfi, Arany, Tömörkény, Gárdonyi Géza lelkiségére. Hasonlóképp nem állítunk fel szigorú korlátokat vizsgálódásaink számára az alföldi nemzetiségek, a németek, tótok stb. számbavétele tekintetében sem. Egyes nemzetiségek itt az Alföldön a magyarsággal szinte teljes symbiosisban élnek és éltek, már a népi osztályokban is egymással folytonosan keverednek és keveredtek, annyira, hogy egy-egy alföldi hely magyarságának lelkiségét az ugyanott élő nemzetiség ismerete nélkül sokszor nem is lehet megérteni.

Az alföldi nemzetiségek *nyelvének* vizsgálata természetesen nem lesz folyóiratunk közvetlen tárgya, mert ahol annyira a magyar nemzeti nyelv praedominál, ott az egyes kisebbségi nyelvekkel való foglalkozás inkább a nyelvészek s az egyes nemzetiségek speciálisabb feladata. Egészen más folyóiratunk helyzete a nemzetiségeknek a nyelven kívüli lelki megnyilatkozásai tekintetében. A magyar nemzet belső tagjait képező alföldi vagy más vidéki nemzetiségek lelki világának vizsgálata épúgy nemzeti feladat, mint a gyökeres magyar rész vizsgálata s folyóiratunk évszázados hiányokat óhajt pótolni, amikor az alföldi, nem magyar nyelvű nemzetiségeket is belefoglalja vizsgálatainak körébe.

*) Lásd Kogutowicz Zsebatlasza 1922. 85. l., tervezte Kogutowicz Károly.

Jóllehet a trianoni határok megállítanak az Alföld népe tüze-
tesebb vizsgálatában, vizsgálódásaink területét, amennyire ez lehet-
séges, kiterjesztjük kelet s különösen dél felé. Bácska és Bánát ma-
gyar, vagy jórészt magyarérsű ma is, területeik népe az alföldi
központi magyarság természetes kiegészítését képezi, valamint a ke-
leti elszakított részek magyarsága is, messze az erdélyi béceek és a
havasok felé. Kutatásaink tekintetében hogyan állíthatnánk itt bár-
hol is mesterséges határokat? A magyar lelkiség kutatásában legfel-
jebb önmagunknak szabhatunk nem mesterséges, sem természetes,
hanem ökonomikus határokat. A magyar lelkiség kutatása ugyanis
nem csupán speciális, az Alföldre szorítózkodó, hanem általános nem-
zeti feladat. A kutatásoknak meg kell oszlania a négy mai kulturális
gócpont, a négy egyetemi város, Budapest, Szeged, Pécs és Debrecen
között, amelyek mindegyikének a saját centrumából kiindulva, a
többi kulturális centrummal békésen összeműködve kell a közös
nemzeti feladat megoldását megkísérelni, hogy végre tisztában
legyünk vele, milyen is a magyar?

Végül nem adhatnak számunkra mesterséges korlátokat a tör-
téneti idők sem, épúgy nem a jelen, mint a mult. Jóllehet mindenek
előtt a jelen állapotokat kell számbavennünk, mert hiszen az idők s
az emberek állandó változása miatt égető feladattá lett megmenteni
azt, ami a magyar lelkiségből, jellemből, szokásokból, hagyományok-
ból, a nyelvből még teljes épségben menthető, de a magyar *történeti*
lelkiség kutatásából hogyan zárhatnánk ki bármit is; mikor minden
szokás, hagyomány, a nyelv évszázados, sőt évezredes fejlődésre
nyúlik vissza. Hogy a magyarság itt az Alföldön vagy bárhol is ho-
gyan települt, ősi nomád hajlamoktól üzve hogyan vándorolt, régi
vagy új helyén milyen volt, milyen lelki tulajdonságokat muta-
tott vagy miként viselkedett és beszélt, az kutatásaink számára ép
oly becses, mint akár a mai állapot.

Folyóiratunk *jövő* céljai tekintetében feladatunk lesz nemcsak,
hogy mindent, ami reánk tartozik, lemérjünk, megvizsgáljunk s ku-
tatásaink, adataink révén a magyar lelkiség épületéhez minél több
anyagot, minél több szilárd követ szállítsunk, hanem az is, hogy álta-
lános érvényű tételeket keressünk. Ha azután az összefoglalások
útján esetleg másoknak sikerül majd beleilleszteni a gyűjtött anya-
got a magyar nemzet nagy és újra megerősített szervezetébe, meg-
elégedéssel fog eltölteni bennünket az a tudat, hogy annak megerő-
sítéséhez mi is hozzájárultunk.

A magyarság jövőjére nézve ma is érvényesek a magyar lélek
legkitünőbb ismerőjének, Széchenyi Istvánnak szavai: „Népemben
elpusztíthatatlan erő, elvitathatatlan tűz és megsemmisíthetetlen
szellem rejtezik“. „A magyar gyermeknép, most semmi, de minden
lehet“. „A jövőendő lesz emberkora“. Ezeknek az igazságoknak erős
hitében indítjuk útnak folyóiratunkat.

Bibó István.